

Psychiatrie ve starověkém Římě

Duševně nemocní v každé době vzbuzovali pozornost veřejnosti. Podle římského práva, které se snažilo předcházet tomu, aby „šílenství“ vedlo k obětem na životech nebo majetku, se přiděloval takto nemocným občanům patron, ochránce. Římské lékařství bylo ovlivněno medicínou řeckou, která se rozšířila do států kolem Středoziemního moře. Občané žijící v Římě byli zpočátku zdrženlivější a rezervovanější k řeckým lékařům než obyvatelé z nejjihnějších částí Apeninského poloostrova, kde se přece jenom více sdílela řecká kultura.

Významnou osobností, která stojí u zrodu psychiatrie, je **Asklépiadés**, lékař, filozof (nar. asi roku 124 př. Kr.) v Pruse v Bithynii (Malá Asie). Po studích v Athénách a Alexandrii přišel do Říma. Duševní choroby rozdělil na akutní a chronické. Popsal klinický obraz bludu jako stav, kdy nemocný vnímá něco zrakem jinak, než je tomu ve skutečnosti. Halucinace popisuje jako stav, kdy má nemocný vjemy sluchové, zrakové, čichové nebo hmatové, i když v jeho okolí se nic, co by tyto vjemy způsobovalo, nenachází. Právem jej můžeme nazývat otcem muzikoterapie, jelikož doporučoval veselou a bujnou hudbou léčit pacienty trpící smutkem, pocitem úzkosti nebo viny. U neklidných pacientů doporučoval naopak hudbu pomalejší, tišší a uklidňující. Pracovní terapie mu také nebyla cizí, prosazoval neustálé zaměstnávání duševně chorých. Mezi další jeho léčebné postupy patřily koupele v mořské vodě, pití minerálních vod, masáže, nenáročná tělesná cviky i mírné houpaní, které mělo také zklidňující účinky. Upřednostňoval světlo před tmou, která vzbuzovala strach a tíseň, proto své duševně nemocné pacienty nechával umísťovat do prosvětlených místností. Jeho léčebnou zásadou bylo *Cito, tuto et iucunde* (rychle, bezpečně a příjemně).

Sórános z Efesu (nar. 78 n. l.) v Malé Asii, je známější jako lékař věnující se ženským nemocem a porodnictví, avšak nemalou zásluhou se zapsal do dějin psychiatrie. Mezi příčiny poškozující duševní zdraví radil různá traumata, pracovní přetížení, vypětí, hojné pití vína a užívání drog. Popsal souvislost mezi určitými tělesnými potížemi a psychickými onemocněními. Všiml si jistých tělesných příznaků (lesk očí, hubnutí, zvýšená potivost) doprovázející některá duševní onemocnění. Své výsledky založil na klinickém pozorování duševně chorých, kdy sledoval průběh jejich nemoci a účinnost léčebného postupu.

Při léčbě duševně chorých doporučoval klid na lůžku pod dohledem ošetřovatele a dbal na vlídné zacházení s chorými. Jako terapii doporučoval hraní divadla, řečnická cvičení, četbu, procházky a lehkou stravu, která nezatěžuje organismus.

Mánii a melancholii jako projev jedné choroby popsal **Aretaios z Kappadokie** působící v Římě v prvním století našeho letopočtu. Všiml si, že se tyto dva stavy po určitém období buď opakují, nebo střídají. Některé terapeutické postupy zakládal na učení Hippokratově, doporučoval projímadla, pouštění žilou a sázení baněk na hlavu chorého. Jeho jméno není cizí ani v oboru diabetologie, do historie medicíny se zapsal také klinickým popisem nemoci, diabetes melitus.

Claudios Galénos z Pergamu (nar. 129 n. l.) řecký lékař, filozof a logik, osobní lékař římského císaře Marka Aurelia, pokládal za centrum duševních chorob určité části mozku. Galénova humorální medicína (ovlivněna Hippokratem) vycházela z teorie o čtyřech tělních šťávách (krev, hlen, žlutá žluč a černá žluč). U zdravého člověka byly tyto tělní tekutiny v rovnováze, nepoměr znamenal nemoc. Mánii považoval za onemocnění vyvolané nadbytkem žluté žluče. K léčení tohoto stavu doporučoval ochlazovací prostředky (mánii radil k „horkým nemocem“). Nemocným měly být podávány vychlazené nápoje a přikládány studené obklady. Dalším velice oblíbeným, skoro až univerzálním Galénovým léčebným postupem byla flebotomie (pouštění žilou). Za neméně účinné pokládal podávání projímadel a různá dietetická doporučení. Galén zdůrazňoval potřebu důvěry mezi lékařem a pacientem.

Slavná starověká Římská říše zanikla, odkazy antických lékařů přetrvávají a duševní choroby doprovázejí lidstvo věrně dál. Nelehkým úkolem psychiatrie je léčit bolest, kterou přináší stigma duševní choroby. ■